

PREU: Eixemplar gratuït

DÉNIA

Extra de Octubre - 2021

Gmail rochabas2018@gmail.com

Twitter @CulturalRoc

Facebook. @rochabas

LA LENGUA VALENCIANA HUI

La llengua valenciana hui

Per Josep Maria Guinot i Galan

INTRODUCCIO

El tema que anem a desenvolupar es d'una importància capital per a la Llengua Valenciana. De la solució que se li done depen la supervivència mateixa de la Llengua, tan de la literària com de la que parlem, puix que les dos estan en perill. Aci no hi ha una altra alternativa: o valencià, o català. O procedim prou a completar la codificació de la Llengua Valenciana, arrematant el procés de normalització iniciat ab tant d'acert per l'Acadèmia de Cultura Valenciana i secundat per Lo Rat Penat i per les entitats valencianistes i personatges del món literari, o eixa ona, al pareixer imparàble, de catalanisme, que hui ho invadeix tot (Universitat, escoles, llibres, ràdio i televisió), amparada per l'actual Administració, farà desaparèixer en poc de temps la nostra Llengua Valenciana. Esta llengua nostra, hui encorsetada per la Conselleria ab una ortografia que no correspon a la nostra fonètica; adulterada per un bombardeig de paraules forasteres, i retorçada per l'introducció de peculiaritats morfo-sintàctiques catalanes, si no desapareix del tot suplantada per eixa llengua veïna, quedara de tal forma desfigurada i corrompuda que, donada l'eficàcia dels moderns mitjans de difusió de la cultura i de mentalització de les masses, a no tardar molt, nos encontrarem en esta trista realitat: que el valencià autèntic no mes el parlarà un cercle reduït de valencians madurs, condemnat, després d'una mort lenta, a ser berrat del catalec de les llengües vives. ¡Una llengua tan dolça, en la que hem parlat en la nostra mare, i en la que hem expressat els sentiments, afectes i pensaments mes íntims i entranyables del nostre cor!

L'objecte d'este treball es primordialment d'índole gramatical: exposar, en línies generals, les característiques de la Llengua Valenciana moderna, per a demostrar que son distintes a les de la llengua catalana. Pero no es pot prescindir de posar, al costat d'eixa breu exposició, un anàlisi, també llauget, de l'actitut de l'element huma en front d'eixe problema, sense afondar en els motius o causes que induïxen a uns determinats escriptors valencians a desertar del cultiu de l'idioma valencià.

La Llengua Valenciana en els darrers anys ha passat per un període de franca decadència. A una castellanització prolongada ha succeït una etapa, que encara estem sofrint, d'intensa catalanització escrita. Molts valencians se n'han passat al castellà, parlant o escrivint, perquè el consideraven preferible com aïna de cultura, o per la gran quantitat que en el món hi ha de castellano-parlants, o perquè creïen que est es "mes fi", "mes elegant", "mes modern". Molts dels qui hem seguit parlant en valencià, l'hem reservat per a la vida privada, per als amics i familiars, sens escriure'l i, en la conversació, sense depurar-lo, ple de vulgarismes, castellanismes i faltes gramaticals.

Al final del primer terç del present segle, els escriptors que escrivien en valencià ho feien en grafies diferents, cadascu segons li pareïa. Per a acabar en aquella anarquia, algunes entitats i alguns personatges de significació cultural varen adoptar, l'any 1932, les mal nomenades "normes ortogràfiques de Castello". No cal explicar ara son oríge, naturalesa i resultats, perquè ja han segut exposats molt be per veus molt autoritzades.

A través de diferents conferències s'ha arribat a la següent conclusió: que “les bases ortogràfiques de Castello” no són de Castello; que eren purament ortogràfiques i no supoïen la renúncia a la morfologia, sintaxis i vocabulari valencià; que substancialment eren les normes de “l'Institut d'Estudis Catalans”, ab unes poques modificacions (el nexa valencia ix pel catala EIX , la s per la TZ catalana; invertix, no inverteix; organisacio, no organitzacio); que les normes s'acceptaven en caràcter temporal “fins que les novelles generacions les perfeccionaren i milloraren” i, finalment, que es varen adoptar a cosa feta, sens unes deliberacions o estudis previs, com ho demostra este fet, que figura en la base 13: la confusio mes gran sobre l'ús de les palatals, puix que, segons ella, s'ha de pronunciar meche, placha, i la X sona igual en Xàtiva o baix, que en punxa o conxa.

Aquelles normes, que de moment resolgueren el problema de l'unitat ortogràfica, havien de ser en el temps la tea de la discòrdia i l'orige de tots els mals presents i futurs de la Llengua Valenciana, i no pels seus defectes intrínsecs, fàcils de subsanar, sino per la malevolencia dels homens. Puix que als vinticinc anys de sa promulgacio, el pacte transaccional s'havia trencat pels particulars i per les entitats; es començà adoptant en tota sa integritat l'ortografia de Fabra, i es passà a escriure d'acort en tota la codificacio catalana en morfologia, sintaxis i, lo que encara es pijor, substituint les paraules valencianes pels “mots” catalans corresponents. Hui en dia encara hi ha qui ingenuament creu escriure “amb les normes de Castello”, quan no les te en contera per a res en la part ortogràfica i van en contra del seu esperit adoptant tota la codificacio catalana, inclus el vocabulari.

En els nostres dies tenim una gran sort perque l'Academia de Cultura Valenciana, Lo Rat Penat i moltes entitats i figures de l'intellectualitat nostra defenen l'independencia i personalitat de la llengua valenciana i volen portar-la al nivell literari mes alt que li correspon: han rectificat les normes ortogràfiques del 32; treballen en la redaccio d'un vocabulari i, a continuacio, mampendran la del Diccionari normatiu, a lo que seguirà la publicacio de la Gramatica normativa: iniciatives, totes necessaries per a l'actualisacio de la llengua literaria, d'acort en la llengua viva del poble, eixa llengua autoctona i diferenciada que te dret a ser tenguda en conte, per ser l'evolucio normal d'aquella Llengua Valenciana que tan alta la posaren els nostres classics. Cada dia van augmentant els qui es decidixen a escriure en el genui valencià, rectificant la moda d'escriure en catala com si fora “la nostra llengua”. No mes nos falta fer comprendre als calcitrants que tenim dret a escriure en esta llengua que parla el poble, dignificant-la i enaltint-la, i que la “normalisada” catalana es molt diferent a la nostra en tot: fonetica, morfologia, sintaxis i vocabulari. A eixe fi s'encamina la present obra: donar una idea general de les caracteristiques de la Llengua Valenciana, materia que deu ser tractada a fondo en els respectius tractats de Fonetica, Morfologia i Sintaxis, i reflectida en diccionaris autenticament valencians.

Per a la deguda exposicio de la materia, la dividirem en els següents apartats:

- I. Denominacio de la llengua.
- II. Criteris per a una normalisacio.
- III. La Llengua Valenciana en concret.
- IV. Defensa de la llengua.

LA DENOMINACIO DE LA LLENGUA

No deuriem entretindre-nos massa en la qüestio del nom. Tot lo mon sap que els valencians no consentim que a la nostra llengua se li done un altre nom que no siga el de “Llengua Valenciana”. I no per un absurd amor propi, sino perque es el nom que sempre se li ha donat, i perque sabem distinguir perfectament l’idioma valencià que parlem, del de Barcelona o del de Mallorca, llengües estes que la gent del nostre poble no enten ni parlades ni escrites, si no ha segut previament instruïda en elles, sobre tot, si es tracta del “català normatiu”.

Tots sabem que son llengües paregudes, pero actualment molt diferents. Per lo que no hi ha cosa mes ridicula que dir que nosatros parlem el “català de Valencia”, considerant la nostra llengua com un dialecte o patués del català.

Està demostrat pels investigadors que, des del sigle XIV (quan aparegueren els noms de “català i valencia”, aplicats a les llengües respectives), a la nostra llengua se li donà el nom de “Llengua Valenciana” pels escriptors que la cultivaren. Per sort tenim l’obra preciosa de Mn. Josep Alminyana EL CRIT DE LA LLENGUA, que ho demostra graficament, en testimonis d’una força irrefutable.

Al principi, el nostre romanç va ser conegut com el “nostre llatí” o el “romanç pla” (Cronica del Rei Dn. Jaume). Pero, ya en 1395, Antoni Canals, al traduir el “Valeri Maxim”, diu clara i expressament que es “tret del llatí en nostra volguda llengua valenciana”. Bonifaci Ferrer tradueix la Biblia i, en el colofon de l’obra diu: “de la llengua latina a la nostra valenciana”. I posteriorment, centenars d’autors van dient que escriuen en Llengua Valenciana. ¿Es que ells no sabien en quina llengua escriuen?

En quant a la denominacio de “llengua llemosina”, que a vegades se li dona a la nostra llengua, no hi ha cap problema, perque en l’actualitat no hi ha ningú que la use. El mateix Dn. Manuel Sanchis Guarner diu que es tracta d’una denominacio “inexacta i inadequada”.

La realitat es que els valencians parlem valencià, una llengua originaria del llatí, subjecta a moltes influencies a traves dels temps; llengua, que fon cultivada per un estol de brillants escriptors (els nostres classics); que, durant sigles, va ser pareguda al català, principalment escrit, degut això al comú origen del llatí vulgar i a l’influencia dels nostres escriptors sobre aquella llengua germana; pero que, en la boca del poble, començà molt pronte a diferenciar-se d’ella (la vocal neutra aparegué ya en el sigle XIII), i no ha parat de evolucionar, fins als nostres dies, diferentment del català; per això es impossible confondre-la en ell, no sols per sa fonetica sustancialment distinta, sino inclus per son tesor lexical que, encara que tinga per base la llengua llatina, ha pres, dels elements indigenes i dels pobles que han estat en la nostra terra, un caudal respectable de millars de paraules, que “no contenen” per a la llengua normalisada catalana. A tot açò s’haura d’afegir les peculiaritats morfoloquiques, no sols en els paradigmes verbals, sino tambe en totes les parts de l’oracio i el seu us, aixina com en els girs sintactics.

I, tornant al tema principal d'est apartat -"Denominació de la llengua"- no estarà de sobra desvirtuar les raons que s'adueixen per a negar a la nostra llengua el nom de "valenciana" per a substituir-lo pel de "catalana". Exposarém escuetament els arguments en que es fonamenten i procurarém refutar-los.

Estos son eixos arguments:

1. Rao historica.- "La llengua fon duta des de Catalunya a Valencia pels conquistadors cristians", es dir, pels catalans.
2. Rao geografica.- "El Principat de Catalunya es el mes extens, poblat i fort economicament de tots els països que parlen la llengua".
3. Rao literaria.- "La Renaixença de la llengua tingué oríge a Catalunya, on ha triunfat plenament"
4. Rao científica.- "La denominació científica, en la que es coneguda internacionalment, es la de llengua catalana".

Contestarém ordenadament:

1. Rao historica.- En primer lloc, encara que fora veritat que el català va ser portat a Valencia pels conquistadors catalans, eixe fet no seria prou per a llevar-li al valencià el nom que sempre ha tingut i que té per dret de prescripció; les llengües no cal que prenguen sa denominació de son oríge: ahí tenim el portugués, al que ningú l'anomena "gallec", i l'italià, al que pocs el coneixen per son oríge toscà.

En segon lloc, hui en dia està demostrat que, ans d'entrar Dn. Jaume I en Valencia, ya hi havia aci una llengua romanç.

L'escriptor i filòleg arag IBN SIDA, en el prolec de la seua obra KITAB AL MAYASAS (escrit abans de l'any 1066, data de la seua mort en Denia), se disculpava de les faltes que podia cometre, dient que necessàriament n'havia de fer "rodejat com estava de persones que parlaven en romanç". L'existència d'eixe romanç està corroborada pel cabalós vocabulari valencià, derivat del llatí, que no forma part del lexic català, aixina com el procedent dels musulmans. Per una altra part, hui en dia també, està demostrat que el número de catalans que es quedaren a viure en Valencia, una volta conquistada, o vingueren més tard en les repoblacions, era molt reduït, i es natural i lògic que foren absorbits pels habitants autoctons. Finalment, Dn. Jaume va portar a Valencia la religió i una sabia administració -pero no podia portar una cultura superior, de la que forma part la llengua- a una població tan brillant i desenvolupada com la de l'antic Regne de Valencia.

2. Rao geografica.- Que Barcelona o Catalunya siguen actualment mes importants que Valencia no es motiu per a canviar el nom de la Llengua Valenciana. En els segles XIII i XIV, Valencia era evidentment mes important que Barcelona o Catalunya, sobre tot, en l'orde literari, que es el que té relació en una denominació lingüística. Segons eixe criteri tan debil d'hegemonia, l'anglés s'hauria de dir ara i hui nort-americà, i també algun dia podria canviar-se el nom de castellà pel de mexicà o argentí.

3. Rao literaria.- Tampoc es motiu per a canviar a l'idioma valencià el seu tradicional nom pel nom de catala, el fet que Barcelona haja tengut un fort Renaiximent de la llengua. Si allí ha hagut un renaiximent, primer el varem tindre els valencians, i ademes tè mes valor el fet real de la creacio literaria de la llengua, que es feu ací en Valencia: els classics migevals son en sa immensa majoria valencians. ¿Es mes renovar que crear?.

4. Rao científica.- Començarem per negar que una qüestio de denominacio haja de ser "científica". La paraula "científica" està ací mal aplicada: hi ha denominacions mes o menys acertades, pero "científiques" ¿a quin sant?. Lo que hui es reconegut per tots els filolecs pot ser dema bandejat pert tots, inclus pels mateixos. Si els romanistes diuen ara que el valencià es un dialecte del catala, vaja això per quan estaven tots d'acort -inclus els catalans- en dir que el catala era un dialecte del provençal. Ho dien, encara fa poc de temps, Frederich Diez, fundador de la llingüística romanica, Mossen Antoni Maria Alcover, Milà i Fontanals, Bourciez, Meyer-Lubke, etc...Ara, en canvi, ya li reconeixen la categoria de llengua autoctona. Lo mateix ocorrerà en l'idioma valencià quan l'estudien millor, en la seua fonetica viva, i no llibresca. El caracter de "Llengua" se li ha reconegut al valencià per l'Academia de la Llengua Espanyola, que la definix com a "llengua que es parla en la major part de l'antic Regne de Valencia".

Però en esta qüestio del nom de la llengua, no podem contentar-nos en refutar arguments sense força: hem d'aduir alguna rao positiva per a afegir-la al valit argument de prescripcio. La rao, i ben definitiva, es esta: que el valencià i el catala son actualment dos llengües ben diferenciades o distintes. Per mes paregudes que "per escrit" hagen segut estes dos llengües en el passat, en el moment actual son ben diferents: han evolucionat de manera distinta, a partir del llatí, i hem arribat a un punt en que, sens un estudi previ de les altres llengües, dificilment nos entenem els catalans, els mallorquins i els valencians, ni parlant, ni escrivint; ademes tenim consciencia ben desperta de parlar i escriure distintes llengües. Son diferents el vocabulari, la morfologia, la sintaxis i, sobre tot, la fonetica. Inclus, l'ortografia catalana es inadmissible per a una fonetica valenciana. Intelectuals catalans molt respetables digueren que aplicar a les tres llengües, valencià, mallorquí i catala, la mateixa ortografia era "contra naturam".

He dit fa un moment que, sobre tot, lo que diferencia el valencià del catala es la fonetica i, encara que al final en parlaré mes en concret, vullc anticipar l'importancia que ella te en la classificacio de les llengües. Si volem classificar rapidament les hispaniques, sera suficient fixar-nos en el sistema vocalic: el portugues te com a distintiu la nasalisacio de certes vocals; el castellà, no tindre nasalisacio de vocals i este tindre-les totes tancades; el valencià, no tindre nasalisacio de vocals i ser estes tancades o obertes; el catala, tindre una vocal mes que el valencià, la mixta, d'un gran joc, i no dispondre mes que de tres sons vocalics en silaba atona, quan el valencià en te cinc.

A alguns els pareixerà que eixa diferencia en el tractament de les vocals no te trascendencia; pero si que la te, i gran, si se te en conte que les silabes atones omplin constantment la corrent fonetica. ¿Saben eixos tals lo que és convertir a cada pas, la O en U, i les As i les Es atones (que n'hi ha a feixos) en una vocal mixta o neutra, que no es ni A ni E?

Per al català es lo mateix dir teulada que taulada, fortet que furtet . En valencià escrivim corona, poder, capelletes, pare, mare, berenar, etc..., i ho pronunciem tal com està escrit. Els catalans, en canvi, pronuncien aproximadament curone, bufetade, pudé, kepelletas, para, mara, baranà, etc...

Contribuïxen a diferenciar el valencià del català, ademes de les moltes divergències fonètiques, tan importants, les nombroses paraules valencianes que, per no ser catalanes, no les inclou el diccionari català. Germa Colom i Domenech, l'any 1952, n'havia catalogat ja més de mil, en la província de Castelló, només d'uns pocs pobles; i això que estava escomençant (ORBIS, Tom I, nº 4, 1952). Dn. Miquel Adlert i el Sr. Garcia Carpio, després d'arreglar-ne milers i milers han desistit de buscar-ne més per avorriment, de tantes que n'hi ha. Ademes, en els Diccionaris catalans, totes aquelles paraules que parlades en algun poble de Catalunya són iguals a les del valencià, encara que foren utilitzades pels nostres clàssics, les rebugen, en gran part com a dialectalismes o vulgarismes.

Per a acabar este punt, vull fer una breu al·lusió a l'utòpica llengua literària, comuna a catalans, balears i valencians. Si pretenen que eixa llengua es l'actual català normatiu, s'enganyen o nos enganyen; en ella no estan representats ni l'idioma valencià ni el balear, perquè s'ha "normalitzat" a base del català de Barcelona, i s'ha omplert d'arcaïsmes i caprichoses invencions, i no s'ha contat per a res ni en els valencians ni en els mallorquins. Intentar fer una llengua estandar de tres supòsits dialectes, basant-se en un d'ells, prescindint dels altres dos, és un intent de genocidi. ¿Que dirieu si, en una família, per a aconseguir "L'UNITAT" de tres fills, en mataren dos?. Per això, Mossèn Antoni Maria Alcover, al corregir el nom del seu diccionari, en el prolec del **DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR**, diu que, "si en algun temps ha existit (aquella unitat lingüística), hui en dia això no es pot afirmar seriosament".

CRITERIS PER A LA NORMALISACIÓ DE LA LLENGUA

Una cosa és la llengua que es parla espontàniament i sense preocupacions, i una altra cosa és la llengua cuidadosament ajustada a les normes de la Gramàtica i en pretensions literàries. La primera no s'escriu; no més es parla, descuidadament, i per això sol estar plena de vulgarismes, barbarismes i solecismes, per bé que continue fresca i viva en la boca del poble. La segona, la literària, la que arriba als honors de l'escriptura, selecciona el vocabulari, guarda les regles de la Gramàtica i busca en tot moment la propietat, la correcció i l'elegància. Una i altra presenten diversos graus de perfecció, segons el nivell de cultura i bon gust dels subjectes parlants. Ací ara no més anem a parlar, breument, de la Llengua Valenciana literària.

Establir les normes de la Llengua literària Valenciana hui en dia és una llavor difícil, encara que no impossible. A la dificultat intrínseca a tota llengua, s'afegí l'estat de decadència de la Llengua Valenciana, fins al punt que alguns se pregunten si realment esta llengua existix, i uns altres volen que els diguen a on està en concret dita llengua. La descripció d'una llengua, la codificació de les seues normes te sempre dificultat, perquè tot idioma és per naturalesa una cosa viva i fluctuant, que insensiblement canvia en cada moment; per lo que voler posar-li a l'idioma unes regles fixes i duraderes és com intentar posar-li portes al camp.

Aço no obstant, es precis que cada llengua -tambe la valenciana- tinga eixes normes, acatades per tots, porque si no, la llengua, abandonada a la seua sort, navegaria a la deriva i acabaria naufragant en l'anarquia i en la dissolucio.

Ans de dir lo que es la Llengua Valenciana en concret, direm dos paraules sobre els criteris que han de regir la normalisacio de la Llengua Valenciana.

1. Lo primer en que es deu contar per a l'elaboracio de la llengua literaria valenciana es en el llenguatge viu del poble. De lo contrari es fabricaria un llenguatge artificial, que el poble no compendria, ni l'acceptaria tampoc; tal com ara passa en la moda d'escriure en catala aci, en la nostra regio, catala que a la gent li cau de les mans i no llig, porque no l'enten tampoc.

El poble es l'amo de la llengua: la llengua es seua, i la gramatica deu estar al seu servici. No ve la llengua de la gramatica, sino la gramatica, de la llengua.

Ella, la gramatica, com a ciencia empirica que es, observa la manera de parlar del poble i, per induccio -de baix per amunt- establix les regles que el poble seguix per a parlar; les codifica i les posa a disposicio dels qui vullguen parlar o escriure be, no sens haver fet primer una depuracio dels defectes que en la parla popular ha observat.

2. La Llengua Valenciana literaria no es la catalana: ni la que parlen els catalans, ni la que ells, escriuen baix les normes de l'Institut d'Estudis Catalans. Esta llengua, segons confessio del professor Badía Margarit (al principi de la seua Gramatica Catalana), practicament es la de Barcelona; te tambe un diccionari normatiu que no comprén les paraules peculiars valencianes; te una fonetica diferent de la valenciana, la de Barcelona, que ha segut adoptada com a normativa; una gramatica que exclou, com a dialectalismes o vulgarismes, les peculiaritats valencianes; i una ortografia arcaisant i etimologista, que els valencians no podem soportar per les moltes lletres inutils que conserva, algunes de les quals ni ells mateixos pronuncien.

3. La Llengua Valenciana, per alcançar el grau de dignitat que li pertoca com a instrument de noble expressio i comunicacio social, prenent com a base el parlar del poble, es dir, la llengua viva de les persones mes cultes, deu ser una sintesis del parlar de totes les comarques del Regne, depurada de vulgarismes, castellanismes i catalanismes, aixina com de paraules estrangeres innecessaries i de formes morfologiques i sintactiques que no siguen autenticament valencianes.

a) Els vulgarismes han de ser descartats, porque la llengua literaria es el vestit mes nou del llenguatge, en aspiracions a ser instrument de bellea; i no res vulgar o lleig pot ser artistic o bell.

b) S'han d'eliminar els arcaismes. Les paraules, que han caigut en desus, que no se parlen ya en cap lloc de la nostra regio, estan mortes, i no hi ha per que resucitar-les, a no ser per una verdadera necessitat: per a omplir un buit del vocabulari. Un escrit, ple d'arcaismes, a mes de resultar inintel·ligible, pareix un cementeri de paraules o un camp sembrat de fòsils.

c) En quan a les paraules estranyes a l'idioma, principalment castellanques i catalanes, s'ha de guardar el mateix criteri: sempre que es puga expressar una idea en paraules valencianes, no deu mai usar-se una paraula castellana, catalana o estrangera. Si fa falta alguna paraula perquè el valencià no la té, s'ha de procurar, a l'amprar-la de fora, adaptar-la previament al geni de la llengua, a les lleis de l'evolució del propi idioma.

d) En quant als localismes, encara que no es aconsellable abusar d'ells, se tindrà un criteri més obert, posat que són també llengua valenciana. Respectar este dret té la doble ventaja d'enriquir l'idioma i donar varietat a la conversació, permetent al mateix temps el lliure joc de les preferències dels escriptors, el qual segurament pel temps acabarà en el triomfo de les formes més nobles i generalisades

4. La llengua deu tindre un Diccionari General normatiu i una Gramàtica oficial, de la que es punt bàsic l'ortografia, adequada a la fonètica pròpia.

El Diccionari ha de comprendre totes les formes que estiguen vives en qualsevol lloc del Regne, indicant si es tracta d'una forma vulgar, catalana, castellana, estrangera o, simplement, d'un localisme, fent constar, en est últim cas, en quin poble o comarca està viu.

La Morfologia i la Sintaxis recomanaran les formes i girs més correctes, i faran menció de les altres solucions vives en el Regne, indicant si són o no són tolerables.

La Fonètica, entre les variants de pronunciació que existixen dins de l'àrea del valencià, haurà d'elegir entre elles, com a normativa, la més rica i pura, sense negar a ningú el dret a seguir parlant en la seua variant de pronunciació, també valenciana, que sos pares li han ensenyat.

L'Ortografia es u dels soports principals de la llengua, perquè ajuda a la correcta pronunciació i a evitar el canvi massa ràpid del llenguatge. Però no està l'ortografia per damunt del llenguatge, sino al seu servici.

L'Ortografia pot ser de tres classes: etimologista, foneticista i mixta. Són etimologistes, per exemple, la francesa, l'anglesa i la catalana; foneticista, l'italiana, que ha arribat inclús a suprimir la lletra haig; són mixtes o moderades, la castellana i la valenciana, que segueixen aquell principi de Valdés: "escriure com se parla". És evident que l'ortografia quan més foneticista es, resulta més fàcil i còmoda. Està clar que sempre hi haurà alguna concessió a l'etimologia.

Les reformes ortogràfiques solen fer-les les Acadèmies, que són les que gogen de major autoritat per a establir-les i imposar-les, contenen especialistes per a redactar-les i mereixen la major acceptació.

La recent actualització de les normes ortogràfiques de la Llengua Valenciana, feta per la secció de Llengua i Literatura de l'Acadèmia de Cultura Valenciana, era precisa, perquè les normes de Castello de l'any 1932 no estan d'acort amb la fonètica valenciana i necessitaven una reforma, per culpa dels seus errors i inconvenients.

LA LENGUA VALENCIANA EN CONCRET

En este capítul entrem ya de ple en el tema mes interessant. ¿Que es la Lengua Valenciana?, ¿a on està? Anem a contestar estes preguntas.

La Lengua Valenciana parlada l'encontrarém en els llavis del poble; es eixa conversacio que trobem unes vegades viva, dolça, alegre, respectuosa; unes atres voltes, mustia, aspra, trista, violenta, burlona o descarada, segons les persones i les situacions dels qui la parlen. No es menester eixir de casa per a trobar-la, puix que, des de la mes tendra infancia, l'hem empomada dels llavis dels nostres pares.

La Lengua Valenciana ben escrita ya es mes dificil de trobar, perque la moda ara es escriure en catala o en un valencià hibrit, per catalanizat. ¿Per que?; l'explicacio -a part els interessos economicos o compromisos politics- es molt facil: en catala està tot fet i codificat, mentres que en valencià esta quasi tot encara per fer. La gent tira sempre per lo mes facil elegix quasi sempre lo mes comodo. D'aci la necessitat d'anar fent, a poc a poc, en paciencia i en tenacitat, tot lo que s'ha de fer, escomençant per l'ortografia i seguint per la gramatica i el diccionari, per a que els escritors valencians disponguen de tot lo que necessiten per a escriure en seguritat i soltura en la lengua propia, fins alçarla al nivell d'esplendor que li correspon i que li otorgaren els nostres classics.

I. EL VOCABULARI

Mentres se publica el gran Diccionari normatiu de la Lengua Valenciana per l'Academia corresponent (tal volta aço siga lo mes urgent despres de la codificacio ortografica), es poden utilizar el Diccionari catala-valencià-balear de Mossen Alcover, ab les degudes reserves; el diccionari de Escrig-Llombart (els qui disponguen d'ell); el diccionari del P. Fullana, que conté 45.000 paraules moltes d'elles arreplegadas de boca del poble per l'autor, i els dos recents vocabularis publicats pel GAV i per Valencia 2000, redactats, el primer per un colectiu de professors, i el segon per Miedes. Tots eixos diccionaris, com a obra humana, tenen imperfeccions, pero son valencianes, cosa que es de desijar en uns atres diccionaris que es diuen "valencians" i son copies servils dels catalans.

II. LA GRAMATICA

Mentres no es publique per l'autoritat competent la Gramatica normativa de la Lengua Valenciana, es deu estar alerta en no acceptar, com a valencianes, gramatiques que, circulant baix del nom de valencianes, se subjecten en tot a la codificacio de la lengua catalana.

La gramatica de Sanchis Guarner es aprofitable en molts conceptes; pero, si be posa a vegades les dos formes, la valenciana i la catalana, acaba sempre aconsellant la catalana. La gramatica de Carles Salvador, tambe en part aprofitable, no està lliure d'excessives concessions al catala. La de Lo Rat Penat es molt breu. La de P. Fullana, la mes segura, necessita chicotets retocs en l'ortografia. No cal dir que oferixen plena garantia les gramatiques que es publiquen baix dels auspicis de l'Academia de Cultura Valenciana i de Lo Rat Penat.

A. MORFOLOGIA

1. L'ARTICUL DEFINIT

a) L'ús ha establert l'articul neutre LO, sobre tot, quan va davant d'un adjectiu substantivat (lo bo, lo millor). En admetre-lo la llengua s'enriquia. El P. Fullana ja l'admetia, per ser tan popular.

b) Els articuls LO i LOS, com a masculins, s'han usat des de temps molt antics (en el Maestrat diuen: lo sinyo retó). Estant eixes formes vives en alguns llocs del Regne, deuen ser conservades com a normals, al costat de les introduïdes i generalisades modernament en EL i ELS.

c) Pareix convenient regularitzar, per a major claritat, l'ús de l'articul definit en EL, LA, LO davant del relatiu (el que, la que, lo que). Aixina se distinguiria millor el masculí del neutre.

2. ELS PRONOMS PERSONALS

La forma del nominatiu del pronom de primera persona es, com en els temps clàssics, YO.

Al costat de les formes, nosatros i vosatros, es deuen posar com a correctes, encara que no estiguen tan vives, les formes, nosatres i vosatres. En canvi, s'han de tindre per vulgars: mosatros, matros i vatros. Les formes nosaltres i vosaltres son arcaïsmes, que ni literariament se deuen usar, perquè estan completament mortes en tot el domini valencià.

Les formes atones, me, te, se, en, lo, los, nos, vos, estan escampades per totes bandes, però no, us. Usar, es i se, per, nos, es un vulgarisme. Les formes atones acabades en vocal s'elidixen davant d'una forma verbal començada en vocal, quedant-se en: m', t', n', l'. Darrere d'una forma verbal acabada en vocal les formes atones mencionades (excepte vos) descansen en ella i passen a: 'm, 't, 's, 'n, 'l, 'ls. Estan bé com estan: les, li, ho.

Les formes dites "reforçades": em, et, es, en, el, els, i ens, deuen considerar-se com a llegendes.

Encara que el neutre ho moltes vegades se pronuncie com hu (ya ho veig = ya hu veig), pareix que lo correcte es escriure l en ho.

El poble no admet la restauració del pronom reflexiu hom, a pesar de ser clàssic. Està perdut en tota l'àrea valenciana i se'l substitueix per u, se, o es (u diria o se diria o es diria).

3. ELS PRONOMS POSSESIUS

Les formes valencianes del pronom possessiu son: meu, teu, seu, nostre, vostre; meus, teus, seus; meua, teua, seua; meues, teues, seues; nostre, vostre; nostres, vostres. Inadmissibles en valencià les formes meva, teva, seva, meves, teves, seves.

Llur i llurs no pertanyen a la llengua parlada.

Les formes reduïdes del possessiu son: mon, ton, son; mos, tos, sos; ma, ta, sa; mes, tes, ses.

4. DEMOSTRATIUS

Les formes vives dels pronoms demostratius en valencià son: est o este, eix o eixe, aquell, en els corresponents femenins i plurals: esta, eixa, aquella; estos, eixos, aquells; estes, eixes, aquelles. Per influència del català estan introduint-se les formes arcaïques reforçades: “aquest, aquesta, aqueix, aqueixa”, ab els seus plurals: aquests o aquestos, aquestes; aqueixos, aqueixes. Estes formes no estan vives en el llenguatge parlat valencià, i el poble no les accepta; li pareixen una antigalla.

5. RELATIUS

En alguns llocs encara està viu l'ús de qui com a subjecte o complement de persona. Encara que hui per influència del castellà, s'ha generalitzat el “que” per a tot, aquell us es ben llegitim, i es deu treballar per a reintroduir-lo generalisant-lo.

6. NUMERALS

El sistema dels numerals valencians es mes apropat al llatí que el català. S'han d'eliminar del valencià les formes següents catalanes:

Cardinals: dugues o dues, vuit, disset, divuit, dinou, seixanta, vuitanta, vuit-cents, milio, bilio, etc...

Ordinals: cinqué, sisé, seté, huité, etc... (arcaïsmes).

Partitiu: meitat (arcaïsmes).

Les formes valencianes corresponents son les següents:

Cardinals: dos, huit, desset, dihuit, deneu, xixanta, huitanta, huitcents, millo, billo, trillo, etc...

Ordinals: s'aconsellen les formes tretes del llatí: quint, sext, septim, octau, nove, decim, undecim, duodecim, vigesim, trigesim, quadragesim, quinquagesim, sexagesim, octogesim, nonagesim, centesim, millesim, millonesim, etc...

Partitiu: mitat.

7. INDEFINITS

Atre, atra, atres, son les formes vives en tot el Regne de València i de molts pobles de Catalunya, des de temps molt antics. Deuen ser usades eixes formes, tant en el llenguatge parlat com en l'escrit. Les formes altre, altra, altres, arcaïques, no deuen ser resuscitades per innecessaries.

8. EL FEMENI I EL PLURAL

Hi ha paraules que en valencià tenen un gènere gramatical i un altre, en català, en castellà o en valencià antic. En cas de dubte s'ha de consultar el Diccionari.

Les paraules masculines terminades en U, en valencià fan el femení generalment en UA i no en VA: meu/meua, teu/teua, seu/seua, hereu/hereua i el plural en ues: meues, teues, seues, hereues (en català: meva, teva, seva, hereva, etc...).

Moltes paraules valencianes que en singular acaben en E, en plural acaben en NS, des dels temps antics; terminacions que deuen observar-se en valencià: jove/jovens; verge/vergens; home/homens. Estes formes estan d'acort en l'etimologia llatina (en català: joves, verges, homes, etc...).

Tambe es deu fer notar que en valencià existixen plurals en OS als que en català corresponen plurals en S i viceversa. Per exemple, valencià: gojos, vasts; català: goigs, vastos.

Com en temps dels clàssics, paraules acabades en SC, SP, ST, en singular, en valencià, fan el plural afegint una S sola, mentres que en català terminen en OS. Exemples: valencià: vascos, cresps, moriscos, suposts, toscos; català: vascos, crespos, moriscos, supostos, toscos.

9. EL VERB

Esta part de l'oració es la més important de la Morfologia.

Per als verbs tenim paradigmes segurs, tant per als regulars com per als irregulars, en gramàtiques, opusculs especials genuïnament valencians; açò no obstant, farem unes poques observacions (1)

(1) Cfr. Mn. Ricart Puig: "La Conjugació verbal valenciana". Antoni Fontelles: "La flexió verbal en la Llengua Valenciana".

Són valencianes les denominacions, gènere, número, modo, perfecte, imperfecte, plusquamperfecte, i no les catalanes, gènere, nombre, mode, perfet, imperfet, plusquamperfet.

El verb ser en valencià fa eres i no ets; fon i no, fou; ser i no esser; sent i no, essent; segut o sigut i no, estat.

El valencià fa una clara distinció entre els verbs ser i estar, els quals usa tal com ho fa el castellà: "Ja hi som aquí" es frase catalana; el valencià diu: "Ya estem aquí".

Com a regla general, es pot dir que, en el Regne de València, ha desaparegut el verb ser com a auxiliar dels temps composts, substituït pel verb haver. Si que es conserva com a auxiliar de la veu passiva dels altres verbs.

S'ha de distinguir, en els paradigmes verbals, entre lo normatiu, que es lo mes generalisat, i lo permes, per estar viu en alguna comarca de la regio. Estes ultimes formes les podran usar els nadius, pero no deuen establir-se com a norma.

a. Present d'Indicatiu. Lo normatiu es: parle, parles, parla; parlem, parleu, parlen. Yo venç, promet, sent.

Son formes dialectals: parlo, venço, sento; ella parle, cante, etc...

b. Perterit imperfecte. Normal: cantava, vencia, sentia. Dialectal: cantave, vencie, sentie.

c. Perfecte simple. Al costat del perfecte perifrastic, que s'ha generalisat prou en tota la regio valenciana (vaig anar, vas vindre, etc...), està el perfecte simple (aní, cantares, tornà, etc...), molt corrent en la comarca central de Valencia i en els nostres classics. Le dos formes son llegendaries. Es de aconsellar que s'use les dos formes, per a donar-li varietat a l'idioma que, d'esta manera, queda enriquít.

d. Present de subjuntiu. Son formes valencianes:

1ª conj. 1 -e, 2 -es, 3 -e; 4 -em, 5 -eu, 6 -en.

2ª conj. 1 -a, 2 -es, 3 -a; 4 -am, 5 -au, 6 -en.

3ª (pura) 1 -a, 2 -es, 3 -a; 4 -am, 5 -au, 6 -en.

En canvi, son catalanes les formes:

1ª conj. 1 -porti, 2 -portis, 3 -porti, 6 -portin.

2ª conj. 1 -temi, 2 -temis, 3 -temi, 6 -temin.

3ª (pura) 1 -senti, 2 -sentis, 3 -senti, 6 -sentin.

3ª (incoativa) 1 -inverteixi, 2 -inverteixis, 3 -inverteixi, 6 -inverteixin.

e. Imperfecte de Subjuntiu.

Son valencianes les terminacions:

1ª conj. -ara, -ares, -ara; -arem, -areu, -aren.

2ª conj. -era, -eres, -era; -erem, -ereu, -eren.

3ª conj. -ira, -ires, -ira; -irem, -ireu, -iren.

Son formes arcaiques:

1ª conj. -as, -asses, -as; -assem, -asseu, -assen.

2ª conj. -es, esses, -es; -essem, -esseu, -essen.

3^a conj. -is, -isses, -is; -issem, -isseu, -issen.

Son catalanes:

1^a conj. portès, portessis, portèssim, portèssiu, portessin.

2^aconj. vencès, vecessis, vencès, vencèssim, vencèssiu, vecessim.

3^a conj. sentis, sentissis, sentis, sentissim, sentissiu, sentissin.

Ya que un estudi mes detallat del verb se fa en la Morfologia, aci no mes cridarém l'atencio sobre un parell de fenomens diferenciats entre el valencià i el català:

El nexa català EIX, en els verbs incoatius, es torna, en valencià, IX (florix, no floreix).

La terminacio arcaica ESC o ISC, en valencià modern es IXC: cobrixc, no cobresc ni cobrisc.

En valencià, la segona persona del plural del present de subjuntiu i de l'íimperatiu de la 2ª conjugacio, acaba en -am, -au, en conte de -em i -eu (en valencià: capiam, capiau; català: capiem, capieu).

10 ADVERBIS

L'estudi analitic de l'adverbi està contingut en la Gramatica Elemental del P. Fullana, que porta mes de quatrecentos adverbis classificats en adverbis qualificatius (114); de temps (82); de lloc (92); de quantitat (45); d'orde (30); i d'afirmacio, negacio i dubte (51). No estan tots en la llista. En este punt, sols volem mencionar alguns dels mes freqüents que a pesar de ser catalans, s'estan introduint indegudament. Son estos: en lloc (en cap banda); enrera (arrere o atrás); dessota, a la dessota (davall); avui (hui); aviat (pronte); dempeus (de peu, dret); gaire, gairebe (a penes); de sobte (de repent); força (molt, amunto); adhuc (encara); tarda (vesprada); aleshores (en aquell moment); abans d'ahir (despusahir); demà passat (despusdema); doncs (per tant, puix); etc...

Encara que "avui" estiga viu en algun poble valencià, limitrof de Catalunya, deu ser preferit el corresponent hui, per ser el generalisat, i haver segut usat tambe pels nostres classics.

11 PREPOSICIONS I CONJUNCIONS

Donat el caracter d'instruments de relacio entre paraules o entre oracions, de la preposicio i de la conjuncio, respectivament, sera millor tractar-les en la Sintaxis. Per al seu coneiximent morfologic, pot vore's la Gramatica elemental del P. Fullana, que conté llistes prou interessants de les dos parts de l'oracio que nos interessen.

B. L'ORTOGRAFIA

Afortunadament, l'Ortografia valenciana ya està al dia, normalisada per l'Academia de Cultura Valenciana, en el major acert, dins de lo que cap en una materia tan convencional i subjecta a nous perfeccionaments.

1. La reforma goja de la major autoritat, per haver segut feta per l'Academia de Cultura d'acort ab Lo Rat Penat i l'assentiment de les entitats culturals i personalitats del mon de la cultura valenciana (no s'oblida que el Centre de Cultura, ara Academia, i Lo Rat Penat van ser les mes importants entitats que firmaren les bases ortografiques de 1932), inclus fon acceptada multitudinariament, en un acte historic, celebrat en El Puig.

2. La reforma s'ha fet despres d'un estudi conciençut previ, que està reflectit en l'opuscul, publicat per l'Academia, titulat "Documentacio formal de l'Ortografia de la Llengua Valenciana".

3. La reforma s'ha inspirat en un criteri prudent, deixant la tendencia massa etimologista de les normes anteriors, pero fent-li determinades concessions, es dir, sense fer la reforma tan radical com sense dubte, es podria fer.

4. La reforma introduix, o millor dit, recupera lletres tan valencianes com la Ch i la Y grega, i elimina lletres inutils, simplificant grups, etimologics o no, que son totalment inexistents en valencià foneticament, com TM, MPT, TN, TLL, TZ, TJ, TG, TX.

5. La reforma aplica un criteri de senzillea, coherencia i universalitat, evitant carregar, als usuaris del sistema, d'una lletania d'excepcions; aço fa mes facil l'escritura del valencià per als qui no coneixen el llati (per eixemple, s'escriuen consonants sordes les finals que han deixat de ser sonores en la llengua del poble: P, T, C, en conte de B, D, G).

6. La reforma se basa en la fonetica viva i actual de l'idioma valencià. Ya no s'escriu: setmana, rotllo, organitzar, espatlla, platja, metge, Betxi, etc...sino semana, rollo, organisar, espala, plaja, mege, Bechi, etc...Una volta ya en vigor la reforma ortografica de la nostra Academia, es un deure de tots seguir-la estrictament, si no volem tornar a l'anarquia d'atres temps o que la Llengua Valenciana siga corrompuda per la influencia de lo escrit sobre el llenguaje (2)

(2) Les normes de l'Academia de Cultura Valenciana foren estudiades i llaugerament retocades en una reunio que el dia 5 d'Abril de 1982 tingueren les Associacions i Entitats culturals valencianistes mes representatives, convocades a l'efecte per la Conselleria d'Educacio de la Generalitat Valenciana i posteriorment publicades per la Secretaria Tecnica de la mateixa Conselleria. La actual Conselleria ha tornat a la normativa catalana baix el disfraq de "les normes de Castello", que no les seguix ningú, i d'eixa frase fa bandera per a introduir la totalitat de la normativa llingüística catalana, operacio en la que l'instrument principal es el I. E. C. i l'Universitat.

C. SINTAXIS

Molts filolecs, quan parlen dels elements constitutius d'una llengua, nomes en nomenen tres: el fonetic, el morfo-sintactic i el lexic, considerant la Sintaxis com un aspecte o matig de la Morfologia: l'us de les formes. De la mateixa manera, hi ha gramatics que no li donen a la Sintaxis la menor importancia; p.e.: la Gramatica de Sanchis Guarner no conté una Sintaxis; pero el seu curs de Gramatica Normativa per a us dels valencians porta un capítul que es un memorandum de les particularitats valencianes sintactiques, recomannant atres catalanes que les han de suplantar.

En canvi, tenim una bona Sintaxis en la Gramatica valenciana del P. Fullana, que parla de concordances, regim i construccio, i explica la Sintaxis de les oracions, i tot, en el mes bon criteri. Nosatres no anem a posar aci un tractat, sino tan sols unes fites, dins de les quals s'ha de moure la Sintaxis valenciana, deixant la seua ampliacio per als tractats corresponents.

La Sintaxis valenciana substancialment es igual a la castellana i a la catalana. Totes estes llengües han fet canvis morfo-sintactics pareguts; han deixat la declinacio i han construït les propies modificacions en el paradigma del verp.

En quant a les regles a que s'han d'ajustar les relacions expressades per les paraules, o siga, en quant a l'oracio (dins del canvi al desenroll analitic, diferent del sintactic de l'oracio llatina), totes les llengües neo-llatines usen la sintaxis llatina, a la que apliquen la morfologia i el lexic novo-llati o romanico propi.

Totes les relacions de les paraules entre si, com diu el P. Fullana, es reduïxen a tres: concordança, regim i construccio.

La CONCORDANÇA en valencià no te res d'especial: es, com la castellana i la catalana, heretada del llati. No mes vorem ara la Sintaxis del regim i de la construccio.

Passarém, com si caminarem per damunt de brasses, sobre els articuls i el verp, que és com l'esquina dorsal de la Sintaxis i en l'ús del qual mes peculiaritats té la Llengua Valenciana.

1. L'ARTICUL

L'idioma valencià usa l'articul neutre LO: El catala el rebuja.

2. L'ADJECTIU POSSESIU

Els possessius meu, teu, seu, mon, ton, son, i els seus plurals, en general en valencià precedixen a la cosa o coses a que es referixen: valencià: el meu pare, ton pare, ma mare, la meua mare, ma casa, ta sogra, etc...; en catala: casa meua, casa teua, etc...

3. EL RELATIU

Es molt valencià l'ús del relatiu qui, referit a persones: escric al meu amic, qui ha vengut d'America.

4. EL REFLEXIU

No s'usa ya en valencià el reflexiu arcaic catala HOM. En son lloc s'utilisa es o se. Valencià: es diu o se diu; catala: hom diu.

5. EL PRONOM ADVERBIAL

En valencià a penes si es fa us del pronom adverbial hi (Cfr. Morfologia).

Igualment, no s'abusa en valencià del pronom EN. Eixemples: valencia: no anire a viure alli; catala: no hi aniré a viure. Valencià: compra un diari i llig tots els fulls; catala: ..... i en llig tots els fulls. Valencià: ya estan ells advertits; catala: ya en son advertits. Valencià: Ha vingut pero se n'ha anat; catala: ..... pero s'hi ha marxat.

6. REGIM DEL VERP

a) En Llengua Valenciana el complement directe porta la preposicio A en els verps actius, si signifiquen persona o cosa personificada (Cfr. Fullana, Gramatica Elemental, pag. 190):

Quan el complement es un pronom fort: Tu a mi no em vols.

En l'expressio l'ú a l'atre.

Quan el complement es un nom propi personal, no precedit de cap determinatiu: Yo ame a Deu. ¿Has cridat a Lluís?.

En el segon terme d'una comparacio quan li falta el verp: ¿Els vols molt? - Si; tant com a mon pare.

Davant de l'interrogatiu qui: ¿A qui busquen?

I, en general, quan ho exigisca la claritat de la frase: L'acaçava com el llop a la vaca o com la vaca al llop.

En els atres casos, el complement directe no sol portar la preposicio A, tal com es fa en llati: Jaume I conqueri Valencia. Visitarém Burriana, Paris i Londres. Han fet vindre el carro. Canteu l'Himne.

b) En valencià se distingix perfectament el complement de lloc a on se va, del de lloc en que s'està. Valencià: vaig a Valencia i estic en Valencia; es a l'horta i està en l'horta Catala: sempre es a Valencia, es a l'horta.

c) Els verps, que indiquen companyia, en valencià se construeixen en la preposicio EN o AB i no en amb: valencià: estic en mon pare, én ma tia: en catala: estic amb mon pare, amb ma tia. En valencià: la preposicio ab classica sols s'usa literariament.

d) Els verps, que indiquen relacio d'instrument o mig, se construeixen tambe en la preposicio EN o AB; valencià: arruixar en el poal, adornar en flors, ferir-se en el gavinet, rodejar en la ma alguna cosa; en catala es reemplaçada la preposicio EN per AMB.

e) Igualment en valencià s'usa, en o ab, i no amb, en verps que indiquen modo o manera: ves en prudencia, fes-ho en bons modos.

f) El valencià distingix perfectament entre ser i estar; valencià: estic aci, he segut nomenat secretari; catala: ja hi soc aqui, he estat nomenat secretari.

g) No admet el valencià -com hem dit ya- la forma impersonal introduïda pel reflexiu HOM. Valencià: s'ha de fer correr; catala: hom ha de fer correr.

h) En valencià es normal la sustantivació de l'infinitiu per mig de l'article: el correr massa te perjudica; te l'anar molt boniquet. Esta construcció està prohibida en catala.

i) El valor perfectiu, expressat per un infinitiu o participi, se distingeix en valencià del valor momentani, per l'ús del verb estar en conte del verb ser: "es anunciat" no es lo mateix que "està anunciat". En catala s'usa en els dos casos el verb ser: "es anunciat".

j) El valencià no usa el gir "tot, mes un gerundi". En catala: tot cantant, tot burlant-se. En valencià: quan cantava o estant cantant o mentres cantava.

7 REGIM DE L'ADVERBI

La sintaxis de l'adverbi mes interessant es la dels modismes adverbials. Seria molt entretingut descendir a la casuística de les diferències entre el valencià i el catala en l'ús de preposicions i adverbis. Badía Margarit porta, en sa Gramàtica catalana, mes de cent vint adverbis, i modos adverbials, dels quals pocs en son aprofitables en valencià, per lo menys en la seua construcció, quan no son recreació de la normativa moderna catalana. Entre els d'ús literari, mencionarem els següents:

a betzef o abalquena	(en abundancia)
a la gatzoneta	(ajopits)
a tot estrop	(continuament)
amb pro feines	(penosament)
de cap sobte	(de repent)
de sopols	(a pols)

Entre els girs mes corrents citarém p.e.:

a dretes	(a posta)
a l'escapça	(en blanc)
amb un girar d'ulls	(en un girar d'ulls)
de bursada	(sense perseverancia)
de debo	(de veres)
de dret	(al dret)
de pura pensa	(instintivament)
de per riure	(de mentiretes o de broma)
d'un plegat	(d'una vegada)
mes aviat	(mes be), etc...

8 REGIM DE LA PREPOSICIO

Les preposicions valencianes, com les castellanés i catalanes, procedixen del llatí. El fenomen mes significatiu es la pèrdua de la preposició CUM en valencià i catala. La nostra llengua clàssica el substituï per AB; els catalans moderns usen en son lloc AMB; els valencians usen la preposició EN.

Particularitat valenciana es l'ús de AD per A, davant de vocal, per a reforçar la preposició: di-li-ho ad ella.

Tambe el valencià usa moltes vegades PER A en conte del català PERQUE o simplement PER, com ho vorem al parlar de les oracions subordinades.

El valencià es visceralment contrari a certs catalanismes com p.e. els següents:

des que	(des de)
a sabuda de	(sabent-ho)
sense sabuda de	(sense saber-ho)
en esguard de	(en comparació de)

Aixina com certes combinacions d'adverbis i preposicions tals com:

al davant de	(davant de)
al darrere de	(darrere de)
al damunt de	(damunt de)
al dessota de	(baix de)
al defora de	(fora de), etc...

Finalment, el valencià usa moltes vegades A, a on el castellà posa DE, i viceversa.

9. REGIM DE LA CONJUNCIO

El valencià coincideix en el català en algunes conjuncions, lo mateix que en el castellà. Però no pot admetre la conjunció, que, acabada en e oberta; que, no què. Ni es admissible la conjunció, pero, en o oberta i accentuada: pero, no però. En el llenguatge literari s'admeten alguns arcaïsmes, com puix. En canvi, la llengua popular valenciana no transigix en girs, tals com no gens menys, amb tot, fins i tot, més aviat, malgrat, etc...

Les principals particularitats en l'ús de les conjuncions en valencià son les següents:

Està permès introduir una oració subordinada per mig de les preposicions A, DE i EN: a que, de que, en que. En català, en canvi, se suprimeix la preposició. Exemples: en valencià: estem acostumats a fer-ho; no acabem mai de treballar; empenyat en fugir; gràcies a que; s'encabota en que li donen la casa. En català: gràcies que; s'entesta que li donin la casa.

En les oracions temporals, les construccions valencianes "a continuació", "cada volta" o "mentres", tenen en català l'equivalent "tot seguit", "cada pic" o "mentre".

D SINTAXIS ORACIONAL

Com ja hem dit al principi, la sintaxis d'oracions es substancialment la llatina en les llengües peninsulars romaniques, en chicotetes variacions. Senyalaré, no obstant açò, algunes peculiaritats del valencià.

1. Oracions de temor. Regint una oracio de subjuntiu en valencià s'utilisen les formes verbals en -ara, -era, -ira (anara, vinguera, partira); mentres que el català usa les formes en -és, -essis; -és, -éssim, -éssiu, -essin per als de la primera i segon conjugacio, i en -ís, -issis, -ís, -íssim, -íssiu, -íssin per als de la tercera, etc...Valencià: tenia por de que vinguera. Català: tenia por que vingués.

2. Oracions negatives. En valencià no s'usa mai el modisme "no pas", que el català utilisa a l'estil del francès. En valencià no es permet la dita partícula, ni en oracions negatives, ni conminatories, ni interrogatives.

3. Oracions temporals. Estes oracions escomencen en valencià per "mentres", "tan pronte com", "des de que"; pero en català se corresponen per "mentre", "tan aviat com", "des que".

4. Oracions concessives. En valencià estes oracions escomencen per "a pesar de", "no obstant que", en català van incoades per "malgrat" "tot i que".

E FONETICA

La Fonetica es la part mes important de la llengua; tant, que el canvi mes insignificant de sons fa canviar el significat d'un message parlat (no es lo mateix una parra que una porra). La Fonetica influix en la Gramatica i no, al revés. Per mes que se propugne la normativa gramatical catalana, no mai se conseguirà que els valencians diguen: curona, puderòs i chuculata.

El Regne de Valencia, dins de l'unitat sustancial de sa fonetica, presenta unes chicotetes variants de pronunciacio: hi ha una modalitat al Nort (la zona que s'acosta al tortosí); n'hi ha una altra en la zona central de Valencia, anomenada zona de l'"apichat"(3)

(3) La zona del "apichat" compren des de "La Vall de Segó" per el Nort, fins a l'Albufera i la ribera esquerra del Xuquer, d'Alzira fins a dalt pel Sur, comprnent el Baix Palancia, el Camp de Liria i l'Horta de Valencia, el Pla de Quart, part de la Ribera Alta, la ciutat de Gandia i en la provincia de Castello, Onda, Sueras i Tales.

Finalment, hi ha una modalitat fonetica, que es parla en la Plana de Castello i en els restants pobles de Valencia i Alacant, no compresos en la zona de l'"apichat".

Donat el fet d'eixa pluralitat fonetica, sense perjudici de poder parlar cadascu llegitimament la seua modalitat, els filolecs valencians s'inclinen per la pronunciacio mes generalisada i mes rica de totes per a tindre-la com a normativa, en el fi de donar-li unitat a la llengua; eixa fonetica es la de la Plana de Castello i dels pobles de Valencia i Alacant, que no parlen "apichat". Les raons son les següents:

La fonetica preferida es la mes pareguda a la dels nostres classics, i la mes rica foneticament, perque conserva la distincio entre la B i la V, esta ultima tan valenciana (bull i vullc) i la diferencia entre S forta i S suau o sonora (casa i caça) finalment, conserva un so mes, al distingir entre CHE i GE i XE (churro i jove i Xativa). Esta pronunciacio deu aconsellar-se a les persones cultes i ensenyar-se normalment en les escoles.

Farem una comparació entre la fonètica valenciana i la catalana per a que millor se compreguen les característiques de la nostra llengua.

1 LA PRONUNCIACIÓ DE LES VOCALS

Ya hem insinuat anteriorment que el català afig al conjunt de vocals valencianes (obertes i tancades) una vocal neutra o mixta, que invadeix constantment el llenguatge. A més, les Os atones les pronuncia totes en U. Este fet, tenint en compte la seua freqüència, és tan important i afecta de tal manera a la pronunciació, que diversifica els dos sistemes valencià i català; puix que produeix una permanent diferenciació del llenguatge. Però hi ha també diferències en l'ús de les consonants. Indicarem en primer lloc les diferències en el sistema vocalic.

a. En síl·labes fortes o accentuades.

Moltes paraules que en Barcelona es pronuncien en E oberta: ple, sec, seda, dret, cera, cep, veta, negre, enveja, per, tres, estret, net, vermell, abella; els diminutius en -et (pasturet, netet); els infinitius en -er (correr) i els derivats en terminació en -esa (vellesa), són pronunciades en valencià en E tancada. En general es tracta de paraules en les que la E prové d'una E llarga o d'una I breu, llatines.

Eixemple. Valencià: plé, séc, cép, envéja, estrét, abélla, etc...; pastorét, netét, etc; correr, etc; i belléa, puréa, etc...

b. En síl·labes debils o no accentuades.

En Barcelona la a té un so del tot diferent en les síl·labes fortes que en les debils: és el de la vocal neutra o mixta:

a forta (com en valencià) cas, clar, ma, nau.

a debil (vocal neutra) casset, claror, poma, dona. Fonèticament: kessèt, cleró, pòme, dònè.

La e té el mateix so que la a debil (vocal neutra). Així, tal com ho assegura Pompeu Fabra, són homòfons: teulada i taulada (l'u derivat de teula i l'atre de taula); Pauet i peuet (derivats respectivament de Pau i peu). Són igualment regle i regla, negre i negra.

La o atona o debil es pronuncia u. Eixemples: les paraules content, poderos, frontera, que en valencià es pronuncien tal com estan escrites, en Catalunya Oriental (normatiu) són: cuntent, puderos, fruntere. Són homòfons podia i pudia, ollada i ullada.

També la Gramàtica normativa catalana aconsella que el diftong ou es pronuncie au (ploura, se pronunciarà, plaura).

Si es considera la gran quantitat de vocals atones que n'hi ha en qualsevol escrit, és vora l'enorme diferència que existix entre la fonètica valenciana i la catalana, sense passar a unes altres diferències.

2. LA PRONUNCIACIO DE LES CONSONANTS

Encara que les divergències entre el català i el valencià, en la pronunciació de les consonants, no siguin tan grans, en senyalaré algunes.

a. Les consonants *c* i *g*, situades entre una vocal i una *L*, són freqüentment geminades en català, donant *cc* i *gg*; no en valencià. Exemples: *tecla*, *espectacul*, *regla*, *segle*, *juglar*, donen en català *tec.cla*, *espectac.cle*, *reg.gle*, *seg.gle*, *jug.glar*.

b. La consonant *b*, situada entre una vocal i una *L*, en català se gemina donant *b.b*; no en valencià. Exemples *poble dona pob.ble* i a vegades *pop.ple*

Lo mateix cal dir de la *p*, darrere d'una vocal i seguida d'una *L*, que en català dona una *P* geminada (*p.p*). Exemples: *triple dona trip.ple*. No en valencià.

c. En valencià generalment les lletres *B* i *V* representen respectivament les consonants bilabial *B* i labiodental *V* (*herba* i *servir*). En català sempre sonen igual la *B* i la *V* (*veure* i *beure*). Diem "generalment en valencià" perquè este fenomen també apareix en la zona de l'apichat.

d. En català existix la *L* geminada (*ll*). En valencià ha desaparegut casi per complet. Exemples: català: *al.legar*, *il.lustre*, *metal.lic*; en valencià: *alegar*, *ilustre*, *metalic*.

Igualment en valencià desapareix el so de la *T* en el grup *TLL*. Exemples: català: *ratlla*, *espatlles*; valencià: *ralla*, *espales*.

e. El català manté la geminació de la *M* i de la *N* (*mm*, *nn*). En valencià se simplifica. Exemples: català *setmana*, pronunciat *semmana*, passa en valencià a *semana*; *cotna*, pronunciat *conna*, passa a *cona*.

f. La *C* i la *G* en valencià sonen com estan escrites; en català hi ha circumstàncies en que sonen: la *C* com a *G*, i la *G* com a *C*. Exemples: *dracma*, *regne*, pronunciat en català com *dragme* i *recne*.

g. La *-R* final absoluta se suprimeix en català de modo general. En valencià solament en la zona limítrof a Catalunya. Se suprimeix en els casos següents:

En infinitius dels verbs: *parlar*, *voler*, *correr*, *coneixer*.

En derivats en *-ER*: *ferrer*, *galliner*, *sabater*, *fuster*...

En derivats en *-AR*: *colmenar*, *pinar*, *bestiar*...

En derivats en *-DOR*: *governador*, *teixidor*, *volador*...

En noms verbals en *-TOR* i *-SOR*: *inventor*, *inversor*, *protector*...

En paraules variades: *clar*, *plaer*, *sancer*, *diner*, *ahir*, *flor*, *plor*, *por*, *madur*, *cantar* (cat. *cantir*), etc...

- h. La gramàtica catalana recomana pronunciar una sèrie de grups consonàntics que en valencià han seguit simplificats: MPT, PT, NT, TM, p.e., redemptor, escriptor, assumpte, premsa, etc..., que en valencià han passat a redentor, assumpte, premsa, etc...
- i. El grup DV, en català popular, dona vv o bb. Exemple: advent sonna evven o ebbent.
- j. La consonant palatal africada CH, al principi de paraula o de síl·laba, en català se torna fricativa sorda, cosa que no fa el valencià. Exemples: charrar, puncha, chocar, en català sonen en s (la x de caixa) sera, punse, socà (les s en signe damunt ^).
- k. Molt rara es en el Regne de València l'omissió de la semivocal i davant de la s fricativa sorda (la i del grup ix). En català oriental eixa i no sona en absolut. Exemples: aixina, caixa, baix; en català sonen asine, case, bas (les s en signe damunt ^).
- l. Les terminacions en -ada, -ades, -ador, -adora, -adors, -adores, en català se pronuncien tal com s'escriuen. En valencià se pert la d d'eixes terminacions. Exemples: en català: vesprada, menjades, comprador, ventiladors; en valencià: vesprà, menjaes, compraor, ventilaors, etc...
- ll. Igualment en valencià, d'acort en els clàssics, la s intervocalica de les terminacions en -esa desapareix, mentre que en català es conserva. Català: fortalesa, riquesa, vellesa; valencià: fortalea, riquea, vellea.
- m. El valencià manté la s final de certes paraules cultes com: Sintaxis, dièresis, diòcesis, tesis, tisis, etc. El català la suprimeix.
- n. El valencià fuig de paraules acabades en us, com Augustus, tipus, etc..., les quals admet el català.
- o. Finalment, hem de fer constar que, entre el català i el valencià, hi ha moltes divergències en el vocalisme de les mateixes paraules, inclús per escrit (ademes de les que provenen de la pronunciació de les vocals en síl·laba atona). Exemples: català: efeminat, ametista, assemblea, ebenista, empar, estendart, sergent, assassi, avaria, sanefa, rancor, rodó, xerrar, bufetada, furoncul, robí, sufocar, suportar, diumenge, nèixer, treure, gener, etc... En valencià: afeminat, amatista, assamblea, ebaniste, ampar, estandart, sargent, assesi, averia, cenefa, rencor, redo, charrar, bofetada, foroncul, rubí, sofocar, soportar, dumenge, naixer, traure, giner, etc...

Com es natural, prescindim de les diferències que surtixen dels vulgarismes de cada regió.

Resumint: el valencià té un sistema fonètic propi ben característic i diferenciat substancialment del català. No basta dir que català i valencià tenen els mateixos sons, per a dir que, a nivell fonètic, són la mateixa llengua. Els sons són els mateixos en quant a les consonants; però el sistema vocalic és distint, i les consonants les usen i combinen de diferent manera.

LA DEFENSA DE LA LLENGUA

En tot lo que acabem d'exposar se conté, en síntesis, la personalitat de la Llengua Valenciana, ses característiques mes generals en Morfologia, Sintaxis i Fonètica (el vocabulari no l'hem desenrollat). Als qui dubten de l'existència de la Llengua Valenciana i als qui diuen que es la mateixa que el català i volen subordinar-la com un dialecte, els podem dir: la Llengua Valenciana, no sols es diferent del català en el parlar del poble, sino també en l'estructura que revelen les característiques que acabem de enumerar breument.

La tan pregonada unitat de la llengua valenciana i catalana es un mit. Eixa unitat pogué existir quan les dos llengües eixien de la mateixa font llatina, en els segles IX al XII; però després, com va dir el P. Fullana, "varen seguir diferent camí"; no es pot, per tant, admetre eixa unitat absoluta de la llengua. La Llengua Valenciana té la seua pròpia personalitat, personalitat que hui està en perill i que tots hem de defensar.

El millor modo de defensar la llengua es parlar-la i escriure-la bé. Però en estos temps es també precis donar-la a conèixer com a autoctona i diferenciada, divulgant els coneiximents filològics, lingüístics, literaris, històrics i gramaticals, per a que la Llengua Valenciana apareisca en tota sa autoctonia i personalitat. Però hi ha un altre factor que s'ha de tindre en compte: i d'ell vull parlar ans d'acabar:

Totes les llengües tenen un suport que les sosté i sens el qual estan exposades a sa degradació: em refereixo a l'Acadèmia de la Llengua. Totes les llengües cultes tenen esta defensa, ja se diga eixa entitat cultural Acadèmia, Institut o de qualsevol altra manera. Eixa entitat acadèmica vela per la puresa de la llengua i recopila les lleis referents al bon parlar i al bon escriure. L'Acadèmia es l'entitat suprema i indiscutible, reconeguda per tots -per damunt de totes les capelletes culturals que treballen d'acort en ella-, i garanteix la propietat de la llengua i, al mateix temps, impedeix que esta, abandonada al seu aire, vaja degenerant poc a poc, caminant cap al caos i la desnaturalització.

Si existixen una Acadèmia gallega, una altra vasca, i un Institut català, reconeguts per tots els parlants de les respectives llengües ¿per què s'ha de discutir l'autoritat de l'Acadèmia nostra?. Es cert que esta es més ambiciosa que una simple Acadèmia de la llengua, ja que abarca tots els camps del saber; però té una secció de llengua i literatura ben acreditada. Seria convenient, si no independitzar esta Secció, per lo manco potenciar-la, agrupant a l'entorn d'ella un viver d'acadèmics i col·laboradors especialitzats, filòlegs, lingüistes, gramàtics, investigadors i escriptors, en el nomenament dels quals no mes se tinga en compte la seua valia o mèrits. Aixina es com es podria avançar més a pressa en la redacció del Gran Diccionari, de la Gramàtica normativa, i en l'investigació del passat de la llengua i de la literatura valencianes. L'Acadèmia es la que deu assessorar sobre els textos escolars i sobre els premis literaris. A ella correspon també estimular la publicació de la biblioteca d'autors valencians, en sa doble vertent: sabia i popular.

Per a acabar: tots els qui estimem la nostra cultura, de la que la nostra Llengua Valenciana es la part més important, procurem contribuir a portar-la al més alt grau d'esplendor, sense desnaturalitzar-la, sense desvirtuar-la, sense intentar fer d'ella una llengua artificial, ni tornar al llenguatge del segle XV.

El poble no accepta arcaïsmes ni mixtificacions. Procurem netejar la nostra llengua de vulgarismes, catalanismes i castellanismes, basant-nos en la llengua viva del poble, que es la que ell enten i vol, perquè es ell qui la fa i es, per tant, el seu amo. Eixa serà la millor defensa de la nostra dolça Llengua Valenciana.

BIBLIOGRAFIA BASICA

- Academia de Cultura Valenciana: “Ortografia de la Llengua Valenciana”, 1ª edició, València, 1977. 2ª edició, València, 1981.
- Academia de Cultura Valenciana: “Documentació formal de l’Ortografia de la Llengua Valenciana”, València, 1981.
- Adlert Noguerol, M.: “En defensa de la Llengua Valenciana”, València, 1977.
- Alcover Sureda, Antoni Mª : “Diccionari català-valencià-balear”, Palma de Mallorca, 1930-1976 (continuació de F. de B. Moll).
- Alminyana Vallés, J.: “El crit de la llengua”, València, 1982.
- Fullana Mira, L.: “Gramàtica Elemental de la Llengua Valenciana”, València, 1915.
- Fullana Mira, L.: “Ortografia Valenciana”, València, 1932.
- Fullana Mira, L.: “Vocabulari Ortogràfic Valencià”, València, 1978.
- Giner Mengual, F.: “Introducció a la Lingüística valenciana”, València, 1982.
- Guinot i Galan, J. Mª : “Fonètica de la Llengua Valenciana”, València, 1984.
- Guinot i Galan, J. Mª : “Gramàtica Normativa de la Llengua Valenciana”, València, 1986.
- Sanchis Guarner, M.: “Gramàtica valenciana”, València, 1950.
- Serie Filològica. Academia de Cultura Valenciana. Revistes nº 1, València, 1986 i nº 2, València, 1987.

Transcripció feta del llibre titulat: “La Llengua Valenciana, Hui” Estudi sintètic, de D. Josep Mª Guinot i Galan, nº 3, Serie Filològica, Aula d’Humanitats i Ciències, Academia de Cultura Valenciana, València, 1988.

Josep Maria Guinot i Galan

Fon llicenciat en Filosofia i Lletres, secció Filologia Romànica. Doctor en Sagrada Teologia. Catedràtic de Religió i de Llatí. Vicari de la Trinitat de Castelló i Canonge Magistral de la Catedral de Sagorop. Acadèmic de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana (RACV). Fundador de l’Associació Cultural Cardona i Vives de Castelló.

ACLARIMENT: Esta publicació està redactada en les Normes d’El Puig. Encara que es una obra col·lectiva, l’encarregat de la redacció final de cada article te llibertat per a fer-ho en la normativa d’accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, però no de divisió, entre nosaltres.

Facebook, @rocchabas
Twitter@CulturalRoc
GMAIL, rocchabas2018@gmail.com

